

Competències bàsiques de l'àmbit d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

**A FAVOR
DE L'ÈXIT
ESCOLAR**

Identificació i desplegament
a l'educació primària

Competències bàsiques de l'àmbit d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

Identificació i desplegament
a l'educació primària

Aquest llibre està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObra Derivada 4.0.

No es permet l'ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Aquest document ha estat elaborat per un grup de treball coordinat pel Dr. Jaume Sarramona , els mestres Glòria Tomàs i Martí Casares i el Servei de Currículum d'Educació Infantil i Primària.

© **Generalitat de Catalunya**
Departament d'Educació

Elaboració: **Direcció General de Currículum i Personalització**

Edició: **Gabinet Tècnic**

1a edició: **juliol de 2020**

Disseny de la coberta: **Estudi Carme Vives**

Índex

Presentació	4
Introducció	5
Competències bàsiques de l'àmbit d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria	6
Dimensió d'autoconcepte	7
• Competència 1. Prendre consciència de les pròpies potencialitats i carències en els diferents àmbits de la vida	8
• Competència 2. Adquirir confiança i seguretat en un mateix	11
Dimensió de creació i realització de projectes personals i col·lectius	15
• Competència 3. Resoldre reptes personals i materialitzar projectes individuals	16
• Competència 4. Implicar-se activament en la realització de projectes col·lectius	19
Orientacions per a l'avaluació de l'àmbit d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria	22
Annex	
Continguts clau de les competències	24

Presentació

El Govern de la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament d'Educació, promou i lidera una ofensiva de país a favor de l'èxit escolar que vol implicar i comprometre tota la societat catalana, amb l'objectiu de millorar els resultats educatius i reduir les taxes de fracàs escolar i d'abandó dels estudis.

La Unió Europea ha establert objectius educatius, en el marc de l'Estratègia Europa 2020 (ET-2020), que han de permetre l'assoliment d'una economia intel·ligent, inclusiva i sostenible. Uns objectius que Catalunya assumeix i que l'obliguen a focalitzar els esforços del Govern en la millora dels resultats escolars i del nivell formatiu dels ciutadans per aconseguir el ple desenvolupament personal, professional i social al llarg de la vida.

D'altra banda, d'acord amb l'article 97 de la LEC (Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació), els centres exerceixen l'autonomia pedagògica a partir del marc curricular establert en el Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, on es concreten les competències bàsiques, els continguts i els criteris d'avaluació.

Dins d'aquest marc de referència, el Departament d'Educació ha impulsat l'elaboració de diversos documents per desplegar i concretar les competències associades a les diferents àrees del currículum.

El document que ara presentem correspon a les competències bàsiques de l'**àmbit d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria** per a l'educació primària. Aquestes competències no estan vinculades a cap àmbit en concret i, per tant, tenen un caràcter *transversal* que han d'abordar tots els mestres, sigui quina sigui la seva especialitat.

Els continguts i competències que aquí es presenten són una finalitat *transversal* de tota l'escola. La vida del centre, l'actuació dels docents i de les persones que constitueixen la comunitat educativa han d'afavorir que tots i cadascun dels alumnes adquireixin autonomia per assolir els aprenentatges per si mateixos, de forma personalitzada, en grup reduït, en gran grup i, més endavant, potenciar l'emprenedoria i les pràctiques de referència que les promouen.

Els elements que componen el document aporten informació relativa a l'assoliment de les competències de l'àmbit al final de l'etapa educativa, la identificació dels continguts clau associats a cada competència, els criteris i indicadors d'avaluació i les orientacions per a l'avaluació.

Aquest document ha estat elaborat amb la participació de professorat dels centres públics de Catalunya.

El treball dut a terme ha de contribuir a continuar avançant en la millora de la qualitat del sistema educatiu del nostre país, a l'actualització professional dels nostres docents i, en definitiva, a la millora de l'èxit educatiu del nostre alumnat.

Maite Aymerich Boltà

Directora general de Currículum i Personalització

Introducció

El Departament d'Educació ha elaborat aquest document d'orientacions per al desplegament de les competències bàsiques d'**autonomia, iniciativa personal i emprenedoria** de l'alumnat d'educació primària amb la finalitat d'ajudar els centres a l'hora de desenvolupar el currículum.

Aquestes competències fan referència a la capacitat de l'infant de prendre consciència de les pròpies potencialitats i de les seves mancances en els diferents àmbits de la vida i l'ajuden a percebre-les i a saber-les utilitzar en les accions que es proposa. L'autoconeixement i el procés progressiu de l'adquisició d'autonomia refremen la seguretat i la confiança en ell mateix per poder resoldre reptes personals i materialitzar projectes, tant individuals com col·lectius.

Entenem l'**autonomia** com un concepte global que es refereix a la facultat de l'infant de ser autònom, és a dir, de decidir per ell mateix, amb motivació, de forma espontània i interna. La **iniciativa** se centra més en aquella part de l'autonomia que parteix de la seva decisió, de mostrar l'actitud de començar, de saber-se capaç, de proposar, d'organitzar una idea que parteix del seu interès o d'un interès col·lectiu i implica ser responsable de les pròpies accions... I l'**emprenedoria** s'esdevé quan és autònom i pren la iniciativa davant d'una idea que imagina, que porta a terme, que desenvolupa i avalua i li permet realitzar aquells projectes planificats prèviament.

Aquest àmbit té present el moment evolutiu de l'infant respecte a la personalitat, el pensament i la socialització i destaca, en totes les etapes educatives, el paper de les emocions en l'assoliment dels aprenentatges i quan cal prendre decisions personals en els diferents contextos (escolar, familiar, extraescolar...). Aquest és, doncs, l'àmbit que juntament amb el d'aprendre a aprendre se centra a conèixer-se a si mateix i a relacionar-se amb els altres. El repte és establir les condicions necessàries per transformar les escoles en espais per a tothom i afavorir així l'equitat en l'educació.

Les competències bàsiques d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria estan estretament relacionades amb les competències de l'àmbit d'educació en valors i el d'aprendre a aprendre. Igual que en altres àmbits, impliquen tots els àmbits del currículum, de manera que resulten transversals i no es vinculen a cap àmbit en concret.

El document adopta una estructura semblant a la que s'aplica als documents de desplegament dels altres àmbits curriculars. Es parteix d'unes dimensions que agrupen les competències preteses i cada competència es desenvolupa en uns continguts clau que la suporten, així com en unes orientacions metodològiques i unes orientacions per a l'avaluació que són globals per a totes les competències.

Aquest àmbit presenta les competències agrupades en dues dimensions:

- La **dimensió d'autoconcepte** fa referència a l'autoconeixement centrat en la confiança i seguretat en un mateix. Aquesta dimensió permet la presa de consciència tant d'aquelles potencialitats personals que afavoreixen aconseguir un objectiu a través de la realització de tasques i projectes com d'aquells aspectes a potenciar perquè esdevenen un repte per a la millora.
- La **dimensió de creació i realització de projectes personals i col·lectius** fa referència a la persona competent que, des de la resolució de reptes personals, desenvolupa la capacitat de plantejar i materialitzar projectes utilitzant diferents eines i recursos.

Aquest aprenentatge li permetrà després poder transferir aquest bagatge a projectes col·lectius. I aquests projectes permetran assolir un objectiu comú centrat en la idea d'adquirir un compromís i mantenir una actitud de servei als altres.

Competències bàsiques de l'àmbit d'autonomia, iniciativa personal i empenedoria

DIMENSIÓ AUTOCONCEPTE

Competència 1. Prendre consciència de les pròpies potencialitats i carències en els diferents àmbits de la vida.

Competència 2. Adquirir confiança i seguretat en un mateix.

DIMENSIÓ CREACIÓ I REALITZACIÓ DE PROJECTES PERSONALS I COL·LECTIUS

Competència 3. Resoldre reptes personals i materialitzar projectes individuals.

Competència 4. Implicar-se activament en la realització de projectes col·lectius.

Dimensió d'autoconcepte

Aquesta dimensió agrupa les competències relacionades amb l'autoconcepte i l'autoconeixement. L'autoconcepte està associat a l'autoestima, l'actitud i les creences personals, l'autocontrol de les emocions i els sentiments, l'autonomia en la presa de decisions, l'empatia, les habilitats socials, l'autodeterminació...

Les competències d'aquest eix fomenten la reflexió conscient sobre la pròpia actuació, de manera que es fa incidència sobre què s'ha fet com a forma d'avaluació i autoregulació constant afavorint una retroacció (*feedback*) tant d'aspectes positius com de retorn d'aspectes per a la millora.

Cal destacar el paper del docent com a model facilitador de dinàmiques que potencien l'autonomia de l'infant. En un primer moment és important graduar la complexitat de les propostes en funció de l'edat i dels coneixements, anticipant els possibles errors i les dificultats que puguin aparèixer per tal d'oferir ajudes ajustades.

El desenvolupament d'aquestes competències es pot vincular al Projecte de convivència i al Pla d'acció tutorial en relació amb la realització de propostes d'organització d'aula, gestió del grup, ambient d'aula, ús d'estratègies que afavoreixen les diferents habilitats a desenvolupar...

La dimensió comprèn les competències següents:

- **Competència 1.** Prendre consciència de les pròpies potencialitats i carències en els diferents àmbits de la vida.
- **Competència 2.** Adquirir confiança i seguretat en un mateix.

COMPETÈNCIA 1

Prendre consciència de les pròpies potencialitats i carències en els diferents àmbits de la vida

Explicació

Prendre consciència de les pròpies potencialitats i carències en els diferents àmbits de la vida vol dir conèixer les característiques que ens són favorables i les que no, segons el projecte que vulguem desenvolupar. La presa de consciència de les qualitats personals permet optimitzar-les al màxim. Així mateix, no es poden plantejar objectius de superació si no se saben i no es coneixen quines són les pròpies mancances. Així, doncs, les potencialitats i les carències, tant de caràcter com les referents a capacitats intel·lectuals, socials, emocionals, afectives, físiques i morals, formen les dues cares d'una mateixa moneda.

Les potencialitats són les qualitats personals que s'ajusten de manera coherent als objectius que un mateix s'ha proposat i que li permeten obrar de manera competent. D'altra banda, les carències són els trets que ens manquen o que posseïm però que esdevenen un obstacle i que ens fan difícil l'acompliment d'un objectiu. Les carències dificulten l'adquisició de les competències. Conèixer les carències és aprendre de l'error i acceptar els suggeriments dels altres.

L'alumne ha de ser coneixedor tant de les seves virtuts com de les seves mancances per poder avançar en l'aprenentatge. Les carències no les ha de viure de manera negativa, no l'han de portar a la frustració, a la passivitat o al fracàs. Les hauria de viure com un repte a aconseguir o com una constatació per poder proposar-se objectius coherents i buscar els suports necessaris. L'esforç permet superar carències.

La presa de consciència implica també la capacitat d'autoanalitzar-se, d'autoavaluar-se i de reflexionar sobre un mateix, i té a veure amb l'autoconeixement que es va construint al llarg de la vida. Cal que l'alumne aprengui a superar les frustracions relacionades

amb la pròpia manera de ser, conegui com és realment, sense enganys, per ajustar els seus reptes a les seves potencialitats i poder autoregular els esforços. Els interessos, la motivació, la confiança en si mateix i el gust per aprendre són font d'aquesta superació.

Aquesta competència té relació amb l'èxit de les accions que l'alumne emprèn, ja que si quan inicia una acció no té en compte les seves característiques, aquesta pot estar abocada al fracàs. L'alumne podrà dur a terme les accions autònomament si sap de què disposa i què li falta per poder reeixir.

Totes les competències fan referència a la manera com una persona s'enfronta als problemes en situacions reals en els diferents àmbits de la vida, però potser en aquesta, més que en cap altra, els objectius no es plantegen estrictament en l'àmbit escolar. Amb l'expressió *els diferents àmbits de la vida* es fa al·lusió als vessants familiar, social, acadèmic, professional, lúdic, etc., que comprèn una persona al llarg de la seva existència. Aquests diferents àmbits de la vida exigeixen capacitats diverses i suposen, en molts casos, l'alliberament de determinats prejudicis que adjudiquen trets positius o negatius segons el gènere, la llengua, l'ètnia, l'edat... L'adquisició d'aquesta competència permet als alumnes la construcció de la pròpia identitat.

Continguts clau

- Autoconeixement i autoestima: característiques personals, emocions i sentiments propis
- Prejudicis i estereotips
- Consciència i control del cos
- Autocrítica
- Autoavaluació

Orientacions metodològiques

La presa de consciència de les característiques personals es pot iniciar ben d'hora; per tant, és convenient que des dels primers cursos es creï un ambient a l'aula que afavoreixi el treball i el respecte a les diferents característiques personals de tots els alumnes. El mestre ha de procurar mantenir una actitud assertiva, empàtica, d'escolta activa amb retroacció (*feedback*) per a l'alumne i positiva davant els canvis, per afavorir l'ambient de respecte i de confiança que reforça l'autoconeixement d'aquest alumne.

Cal propiciar a l'aula l'ús de metodologies actives i cooperatives que faciliten que l'alumne exerceixi les seves potencialitats i sigui conscient de les seves carències. El treball en equip de forma col·laborativa i flexible, els treballs d'investigació mitjançant grups d'experts, la participació real de l'alumne en el funcionament de l'aula i del centre, el model del docent com a persona que té virtuts i mancances, i el treball en xarxa, permeten als alumnes valorar les pròpies habilitats i els ajuden a prendre consciència de les seves potencialitats i carències.

Presentar les activitats d'aprenentatge en multiformat, relacionant-ne el disseny amb l'heterogeneïtat dels alumnes a fi d'incloure'ls a tots, variar les activitats segons la diversitat present a l'aula, els diferents estils d'aprenentatge, les diferents habilitats i interessos deixant que siguin els alumnes els qui escullin aquelles que volen dur a terme, són eines que afavoreixen l'autonomia i l'autoconeixement.

Moltes d'aquestes actuacions es poden recollir després en el PAT, ja que l'acció tutorial és imprescindible en el desenvolupament d'aquesta competència. Les tutories individualitzades per compartir amb els alumnes les seves forteses i febleses, la creació d'un ambient de debat, diàleg i reflexió per analitzar els motius dels èxits i dels fracassos de les experiències viscudes, les reflexions de les autoavaluacions o la resolució de conflictes, entre d'altres, són aspectes que ajuden els alumnes a conèixer-se millor.

També són convenientes activitats que presentin a l'aula conductes, professions o tasques diverses, i parlar de quines habilitats es necessiten per a cadascuna. Elaborar textos on l'alumne s'identifiqui o autobiografies, crear relats a partir d'imatges d'allò viscut o succeït que li permetin valorar les vivències personals per conèixer-se millor, exposar relats de persones que admira i de les qualitats que hi troba o veure pel·lícules de persones que han esdevingut importants per a la humanitat, afavoreix l'anàlisi crítica que el fa ser conscient de la importància de l'esforç, la superació de situacions no reeixides i l'acceptació de si mateix. El mestre pot fer preguntes com ara: *Esperaves aquesta reacció d'aquest personatge davant d'aquesta situació? Què penses que hauries fet tu? Per què? Què en penses, de la solució que ha trobat el personatge?* La reflexió i l'anàlisi sobre els motius dels èxits i els fracassos ajudarà els alumnes a reconèixer les seves potencialitats i carències. Per a aquest diàleg, són imprescindibles estones que permetin una acció tutorial individualitzada en la qual el mestre promogui i potenciï els punts forts de l'alumne.

A mesura que avancen els cursos, augmenta el nombre d'alumnes que mostren més habilitats o talents propis que desenvolupen la seva creativitat més enllà del que es treballa a l'escola (alumnes que toquen instruments, que fan dansa, que van a escoles de dibuix, que practiquen un esport, que construeixen enginyers o artefactes, que organitzen els seus companys amb facilitat...). Cal que el mestre ajudi a visibilitzar aquests talents o habilitats creant espais perquè els alumnes puguin mostrar-los.

Cal fer atenció especial als motius dels alumnes a l'hora de seleccionar o triar un joc, tant a l'aula (ludificació, jocs de taula...) com a l'hora de l'esbarjo. La selecció o tria d'un joc fa que, a vegades, de manera inconscient, els alumnes es decantin per un o altre en funció de les seves forteses. La reflexió sobre la selecció efectuada fa conscient l'alumne de les seves potencialitats i carències. Planificar els espais del pati a l'hora de l'esbarjo juntament amb els alumnes i tenint en compte una oferta àmplia d'activitats lúdiques (esports, joc simbòlic, jocs en petit grup, bibliobús o bibliocarretó, música instrumental...) és una bona activitat per enfortir les potencialitats d'aquests alumnes.

En aquesta competència, el caràcter formador de l'avaluació és un aspecte molt important. Partir de les experiències de l'alumne perquè les valori i analitzi, no tan sols autoavaluant-se sinó també amb la coavaluació dels seus iguals, l'ajuda en la construcció de la seva identitat amb tot allò que la configura.

Criteris i indicadors d'avaluació

A títol d'exemple, es mostren alguns indicadors que poden ajudar a avaluar aquesta competència:

Criteris d'avaluació	Indicadors cycle inicial	Indicadors cycle mitjà	Indicadors cycle superior
Conèixer els punts forts personals en els diferents àmbits de la vida.	Identifica algunes tasques que pot fer de manera autònoma.	Fa tasques de manera correcta per iniciativa pròpia.	Proposa tasques col·lectives amb un objectiu comú.
	Repeteix activitats per a les quals té facilitat.	Reconeix i verbalitza les seves fortaleses en el treball personal i en grup.	Aplica les seves fortaleses en el treball personal i en grup.
Conèixer els punts febles personals en els diferents àmbits de la vida.	Verbalitza, amb ajut, els motius pels quals no pot fer una tasca.	Identifica i verbalitza els motius pels quals no pot fer una tasca.	Identifica i verbalitza els motius pels quals no pot fer una tasca i fa propostes per sortir-se'n.
	Identifica l'ajuda que necessita per a les tasques i activitats en què té dificultats.	Cerca de manera autònoma els ajuts necessaris en les tasques i activitats en què té dificultats.	Fa propostes personals per superar algun punt feble o dificultat.
Vincular les fortaleses i febleses pròpies abans d'emprendre una tasca.	Identifica algunes de les fortaleses o de les febleses pròpies abans d'emprendre una tasca.	Identifica les fortaleses i febleses pròpies abans d'emprendre una tasca.	És capaç d'anticipar les fortaleses i febleses pròpies abans d'emprendre una tasca i les optimitza.

COMPETÈNCIA 2

Adquirir confiança i seguretat en un mateix

Explicació

Adquirir confiança i seguretat en un mateix significa tenir el caràcter i la determinació necessaris per resoldre les tasques a què un s'enfronta habitualment, quotidianament i al llarg del procés de creixement i maduració personals. Implica superar les dificultats que es poden presentar i consisteix a acceptar i tolerar les frustracions que se'n poden derivar. Aquesta competència consisteix, doncs, a percebre les pròpies capacitats, a saber-les utilitzar en les accions que ens proposem i a posar en funcionament els coneixements que dominem i les eines adequades en relació amb la tasca que hem de dur a terme, sense necessitat de demanar ajuda o demanant-la concretant el que es necessita.

No naixem autònoms; l'autonomia s'adquireix progressivament amb la maduració i es desenvolupa amb el temps. Comporta ser capaç de prescindir de les bastides que donen suport a les primeres etapes de la vida en qualsevol dels àmbits en què ens belluguem. El creixement i l'existència d'unes condicions ambientals adequades, entre les quals hi ha l'educació (i els aprenentatges valuosos), permetran fer pròpies aquestes bastides i interioritzar-les. La família, els companys, l'escola, la societat en general, proporcionen les condicions adients perquè l'infant es converteixi en un individu autònom amb un marge d'actuació cada cop més ampli i menys dependent del context, i amb capacitat per assumir els reptes que se li presentin i resoldre'ls de manera adequada.

L'assoliment d'aquesta competència ha de proporcionar a cada infant el marge de llibertat i l'expressió d'opinions personals a què tothom aspira per tal de tenir una experiència de vida digna i compromesa amb la societat en què vivim.

Aquesta competència té molt a veure amb l'autoconeixement definit en la competència anterior (competència 1): la consciència, tant de les potencialitats com

de les carències pròpies, ha de ser la base per enfrontar-se amb confiança i seguretat a les tasques que es presenten. Tots som un conjunt de virtuts i defectes que es conjuguen en un tot que ens defineix. Cal saber valorar de manera positiva les nostres característiques per poder-les utilitzar amb eficàcia. En molts casos, hem de ser capaços de fer aquesta valoració amb criteris propis rebutjant alguns prejudicis i estereotips que ens envolten. Així, els infants han d'aprendre que, per exemple, de les característiques físiques no sempre se'n desprenen determinismes impossibilitadors o que certes carències sensorials no impliquen una dependència absoluta. Potser l'entorn els oferirà visions contràries, però la confiança i la seguretat creixent en ells mateixos els obrirà nous camins que, d'altra banda, la mateixa societat no sempre els facilitarà.

Parlar de confiança i seguretat és parlar d'allò que anomenem *resiliència*, és a dir, la capacitat per afrontar els obstacles i per superar i adaptar-se positivament a les dificultats que se'ns presenten. En l'àmbit escolar és especialment important destacar que amb el desenvolupament d'aquesta competència es capacita els infants a aprendre a demorar determinades satisfaccions, i la seguretat que la constància/perseverança i l'esforç ben enfocat és sovint la condició per assolir l'objectiu.

Aquesta competència contribuirà de manera decisiva a la realització de tasques i projectes de tot tipus, malgrat les dificultats que presentin. Només amb confiança es poden superar les adversitats que demanen un esforç continu i perseverança per afrontar-les i superar-les amb èxit. Reaccionar davant dels problemes i actuar és la clau principal per resoldre'ls. I això incideix en el desenvolupament global dels alumnes en els àmbits més diversos, des dels relacionats amb la vida quotidiana (mobilitat, oci, relacions humanes...) fins als lligats a les tasques acadèmiques i, en el futur, professionals.

Continguts clau

- Autoconeixement i autoestima: característiques personals, emocions i sentiments propis
- Prejudicis i estereotips
- Consciència i control del cos
- Hàbits higiènics i alimentaris saludables
- Orientació espaciotemporal
- Autocrítica
- Autoavaluació
- Esforç i superació
- Resiliència

Orientacions metodològiques

Per assolir aquesta competència cal crear a l'escola i a l'aula un ambient que contribueixi al fet que l'alumne creï un concepte de si mateix des del coneixement de les seves aptituds i habilitats. El mestre ha de saber valorar-les-hi i potenciar-les-hi, de manera que li representin un estímul per enfrontar-se a les dificultats del dia a dia en lloc d'ignorar-les o evitar-les. El docent, doncs, ha de donar suport a l'alumne, especialment quan s'equivoca o quan identifica que no es veu capaç de dur a terme una tasca.

A l'aula, és decisiu que el mestre programi i apliqui des d'un inici les mesures i suports universals i tingui previstes quines mesures i suports addicionals i intensius utilitzarà per als alumnes que ho necessitin.

Per donar confiança i seguretat cal presentar els reptes adaptats a les característiques de cadascú perquè els pugui resoldre a partir de les seves condicions i habilitats. Això no significa oferir-li tasques fàcils, sinó amb el nivell d'exigència adequat a les seves capacitats i que, per tant, pugui resoldre amb èxit.

En aquest sentit cal planificar activitats que permeten respostes diferents: uns alumnes les resoldran amb un dibuix, d'altres amb un text i d'altres amb una exposició; alguns en faran un esquema i d'altres redactaran la resposta de manera més àmplia.

El reforç positiu és convenient en la majoria de situacions, si bé cal aconseguir que no suposi una finalitat en si, sinó un incentiu per motivar l'alumne a encarar nous reptes. S'ha de valorar conjuntament amb l'alumne la relació entre l'esforç realitzat i la satisfacció resultant de l'objectiu aconseguit.

La confiança i seguretat en un mateix també té a veure amb la capacitat de buscar ajuda quan un no sap com avançar o quina decisió prendre. La interacció entre iguals (treball en equip, per parelles...) en diferents contextos d'aprenentatge afavoreix el desenvolupament d'aquesta confiança i seguretat mitjançant el diàleg. Per afavorir l'autoestima són convenientes activitats en què s'expressin els valors positius propis i els dels altres, cal que els alumnes aprenguin a tenir consciència de les seves qualitats, limitacions i interessos.

La construcció social de coneixement permet anar adquirint la confiança i seguretat necessàries per enfrontar-se i/o resoldre activitats o tasques individualment. La tasca dels mestres s'ha de centrar més a promoure sistemes que afavoreixin la funció reguladora de l'avaluació entre iguals i l'autoavaluació.

Per desenvolupar aquesta competència és imprescindible l'ús d'una avaluació que doni confiança als aprenents. La manera com es retornen els resultats de l'activitat d'avaluació ha de tenir efectes positius en la percepció dels passos que cal fer a continuació. Una avaluació formadora ha de facilitar estratègies per donar oportunitats i avançar a partir dels propis errors. Aquesta avaluació comporta molta més implicació de l'alumne en la seva autoregulació, a partir de processos d'autoavaluació i de coavaluació.

“Sens dubte, avaluar/regular tots aquests aspectes relacionats amb l'activitat d'aprendre promou que un procés d'aprenentatge tingui moltes més probabilitats d'èxit i que, per tant, augmenti l'autoestima dels aprenents. En comptes de dedicar molt de temps a “recuperar” el que no s'ha après prou bé, és molt més rendible utilitzar-lo en la prevenció.

Parlem de concebre l'**avaluació com a aprenentatge**, de manera que no es poden separar les tres accions que tradicionalment hem diferenciat: ensenyar, aprendre i avaluar. Per tant, ha de ser una activitat integrada al procés d'aprenentatge, de manera que les retroalimentacions les facin els mateixos alumnes a partir d'eines que el professorat els ajuda a utilitzar amb sentit¹.”

L'altre aspecte a tenir en compte és que les propostes dels diversos àmbits del currículum han d'implicar que l'alumne analitzi, planifiqui, prengui decisions, actuï, tregui conclusions, avaluï i valori la feina pròpia i la col·lectiva. D'aquesta manera, el fa protagonista del seu aprenentatge posant en acció les característiques personals i donant-li la possibilitat d'anar avançant.

La cooperació entre iguals, el treball en xarxa, el treball autònom, la participació real de l'alumnat en el funcionament de l'aula i del centre, la participació en òrgans de gestió, tot col·laborant amb els docents i altres agents, facilita que l'alumne esdevingui més autònom.

També hi contribueix el treball de les habilitats personals i socials, com ara decidir, pensar, responsabilitzar-se, planificar, organitzar-se, realitzar, avaluar, comunicar, incorporar, conèixer-se, valorar-se, escoltar, dialogar, reconèixer, tenir empatia, col·laborar, ajudar, valorar i criticar constructivament...

Actualment, la diversitat d'origen cultural és present en molts centres i, per aquest motiu, són convenients activitats que donin a conèixer les diferents cultures i ajudin a familiaritzar-s'hi. També convé potenciar situacions d'acompanyament i cotutoria que facilitin un ambient de confiança mútua en què es valorin els trets que els fan diferents entre els companys.

Críteris i indicadors d'avaluació

A títol d'exemple, es mostren alguns indicadors que poden ajudar a avaluar aquesta competència:

Críteris d'avaluació	Indicadors cycle inicial	Indicadors cycle mitjà	Indicadors cycle superior
Expressar les pròpies opinions.	Fa judicis d'aprovació o desaprovació.	Fa judicis d'aprovació o desaprovació i en raona l'elecció.	Manifesta les seves opinions en grup i les modifica, si escau, després de compartir-les.
			Expressa les pròpies opinions i les raona amb diversitat d'arguments.
Assumir tasques amb bona predisposició.	Assumeix tasques de bon grat.	Assumeix de bon grat tasques que tenen una certa dificultat i que no representen una satisfacció immediata.	Assumeix de bon grat tasques complexes que no representen una satisfacció immediata.
	S'ofereix voluntàriament per fer tasques senzilles.	S'ofereix voluntàriament per fer tasques d'una certa dificultat.	S'ofereix voluntàriament per fer tasques complexes.
Superar les dificultats.	Identifica les dificultats que se li presenten.	Davant les dificultats no abandona les activitats que ha començat.	És constant en l'actuació sobre les dificultats i els errors i revisa i replanteja les accions les vegades que calgui fins a superar-les.

1. Sanmartí, Neus, **Avaluar per aprendre**. Departament d'Educació, 2010.

Reconèixer i aprendre de l'error.	Reconeix els errors quan se li assenyalen.	Reconeix els errors per iniciativa pròpia.	Reconeix els errors i cerca solucions per reparar-los.
Identificar i regular les emocions.	Reacciona amb serenitat davant les situacions conegudes.	Reacciona amb serenitat davant les situacions desconegudes i demana ajuda per enfrontar-s'hi.	Reacciona amb serenitat davant les situacions desconegudes i ho transmet als altres.
Utilitzar de manera autònoma els coneixements adquirits.	S'orienta correctament de manera autònoma en els desplaçaments per l'escola.	S'orienta correctament de manera autònoma en els desplaçaments pels voltants de l'escola.	S'orienta correctament de manera autònoma en els desplaçaments habituals pel barri o el poble.
	És autònom en algunes accions relacionades amb vestir-se, la higiene personal, l'alimentació...	És autònom en totes les accions relacionades amb vestir-se, la higiene personal, l'alimentació...	És autònom en totes les accions relacionades amb vestir-se, la higiene personal, l'alimentació i pren consciència de la importància de tenir cura de la salut personal.
Relacionar-se amb els altres amb respecte, autoconfiança i seguretat.	Es relaciona amb els altres amb respecte i autoconfiança en situacions escolars quotidianes.	Participa en les accions del grup amb respecte, autoconfiança i seguretat.	Transmet autoconfiança i seguretat als companys.
...	...	...	...

Dimensió de creació i realització de projectes personals i col·lectius

El currículum estableix, per a aquestes competències, fomentar la capacitat d'elegir, d'imaginar projectes i de convertir les idees en accions, d'aprendre de les errades, d'assumir riscos i de treballar en equip. El desenvolupament d'aquestes competències està estretament relacionat amb la dimensió d'autoconcepte.

Facilitar la participació dels alumnes al centre amb una organització, un espai i un temps per a millorar la vida de la comunitat educativa afavoreix l'autonomia dels aprenents, ja que els porta a prendre decisions, contrastar les alternatives i argumentar les solucions sobre temes que els són molt propers, comporta la implicació de l'alumne. Aquest tipus de propostes requereixen la coordinació i l'aprenentatge conjunt amb els docents.

Per a l'adquisició d'aquestes competències és important l'organització social de l'escola. Dur a terme tutories, assemblees d'aula o d'escola, reunions de delegats... en què els alumnes participen activament en la presa de decisions sobre qualsevol aspecte o necessitat que els afecta, són accions que els fan prendre consciència de manera vivencial de la importància del treball col·lectiu.

És important que aquest aprenentatge sigui transferible, és a dir, aplicable a situacions i contextos reals, concrets i pròxims als alumnes i que prioritzi la reflexió, l'aprenentatge crític i l'aplicació del coneixement per contribuir així al desenvolupament de les diferents competències.

La dimensió comprèn les competències següents:

- **Competència 3.** Resoldre reptes personals i materialitzar projectes individuals.
- **Competència 4.** Implicar-se activament en la realització de projectes col·lectius.

COMPETÈNCIA 3

Resoldre reptes personals i materialitzar projectes individuals

Explicació

Aquesta competència fa referència tant a la capacitat per resoldre les situacions més o menys complexes de la vida quotidiana a què una persona s'enfronta com les que es troba quan aborda una tasca per iniciativa pròpia o bé per encàrrec. En ambdós casos, per assolir l'èxit, l'individu es veu en la necessitat d'exercitar per si mateix unes determinades habilitats.

Una persona competent en la resolució de reptes personals i en la materialització de projectes els resol i els executa de manera eficient i té en compte les circumstàncies que el condicionen i l'afecten. Quan aquest repte o aquest projecte té una dimensió social parlem d'una capacitat d'iniciativa que implica habilitats com la creativitat, la imaginació, la perseverança, la resiliència, l'esforç...

En aquesta competència es posa l'accent en els reptes, les tasques i els projectes de caràcter individual. Quan l'alumne afronta un repte o fa un projecte posa en joc habilitats, destreses, actituds i coneixements per dur-lo a terme. Així mateix, cal potenciar la capacitat per buscar ajuda quan calgui i prendre consciència de les pròpies capacitats. S'ha de poder complementar la il·lusió i la capacitat de marcar-se objectius ambiciosos amb una certa dosi de realisme.

Tots els reptes i projectes comporten situacions amb dificultats. Hem de fomentar la capacitat de superació. La maduració i les experiències viscudes porten l'aprenent a afrontar i resoldre aquests problemes i situacions complexes cada cop amb més autonomia.

La capacitat de plantejar i materialitzar projectes inclou saber escollir i utilitzar eines i recursos que s'adeqüin al tipus de tasca que es vol emprendre...

La majoria de projectes que es plantegen passen per una fase d'esborrany en què la creativitat, l'originalitat i la falta d'autocensura són bons acompanyants. La idea inicial pot partir de decisions pròpies o de demandes externes però en ambdós casos és necessari considerar els efectes que tindrà el producte final previst. La persona creativa, emprenedora, imagina tasques i projectes que tenen un valor personal però

també per als altres. També té en compte les limitacions prèvies i les conseqüències que se'n puguin derivar. És en aquest sentit que aquesta competència té també una dimensió ètica i moral.

Durant tot el procés (proposar-se objectius, planificar i portar a terme el projecte) s'ha de potenciar l'habilitat d'autoregular-se. L'anàlisi de l'acció que s'executa, el pas de la previsió a la concreció, l'adaptació a les circumstàncies imprevistes... deriven en canvis i modificacions respecte a allò que estava previst inicialment i desemboquen en un resultat final que pot diferir d'allò imaginat.

Aquesta competència té a veure amb la capacitat d'analitzar, de preveure diferents opcions i les seves implicacions, de tenir en compte les dificultats... i es relaciona, per tant, amb l'adquisició d'habilitats de pensament que permeten acompanyar l'acció amb la reflexió. La persona competent en la tria de les opcions que resolen els problemes en considera més d'una, i no es queda amb les més òbvies ni amb les ja donades anteriorment.

Continguts clau

- Imaginació i creativitat.
- Pensament crític i creatiu:
  - Habilitats:
    - de recerca
    - de conceptualització i anàlisi
    - de raonament
    - de comunicació, traducció i formulació
- Fases en la planificació d'un projecte.
- Resolució de problemes i presa de decisions: anàlisi, hipòtesi, cerca d'analogies, establiment de patrons, predicció, aplicació i valoració.
- Responsabilitat.
  - Autoconeixement i autoestima
- Voluntat i esforç.
- Sentiments i principis morals i actituds ètiques: cooperació, solidaritat, altruisme, compromís...

Orientacions metodològiques

Per a l'adquisició progressiva de la competència és convenient partir de situacions i activitats que donen un marge d'acció i de decisió als alumnes per tal d'afavorir-ne l'autonomia: activitats obertes amb diverses alternatives de resolució i amb la possibilitat de triar els recursos i les eines; l'organització, la temporització, etc. En l'exercici d'aquesta autonomia cal entendre les dificultats i els errors com a part del procés d'aprenentatge.

L'escola ha de ser un entorn on l'organització quotidiana ajudi els alumnes a autoregular-se i a guanyar autonomia, entesa com la capacitat de prendre decisions sobre les coses que els afecten. Un entorn que fomenti oportunitats per prendre decisions, per opinar... tenint en compte la necessitat de tenir cura i fer-se responsable d'objectes, d'eines, de materials...

Els docents han de proposar situacions en què els alumnes puguin desenvolupar idees creatives en tots els àmbits: creacions artístiques i literàries, resolució de problemes matemàtics, recerques per resoldre preguntes sobre l'entorn... A partir d'aquestes propostes, o de les que sorgeixen d'ells mateixos, cal estimular el debat, la recerca, la controvèrsia i l'esperit crític per tal que tots se sentin interpel·lats i reconeguts.

Les diferents propostes han de fomentar espais de reflexió sobre les opcions que es presenten, espais on es puguin compartir estratègies de resolució i les decisions a prendre per cercar solucions realistes, creatives, originals, que busquin el bé comú...

Els alumnes han de desenvolupar projectes relacionats amb la vida quotidiana i l'entorn: actuacions en el barri, accions encaminades al desenvolupament sostenible, aprenentatge-servei, projectes artístics... Cal definir objectius, analitzar-ne la viabilitat i les diverses alternatives per dur-los a terme i els recursos que cal utilitzar, tenint en compte que la implicació de l'alumne i l'acompanyament del docent poden fer possibles projectes que a priori potser semblaven inviàbles.

Per afavorir l'esperit proactiu i l'anàlisi crítica és adequat tractar situacions susceptibles de millora a l'escola, al barri, al poble i a l'entorn més proper que necessiten determinades intervencions. Es poden investigar, entre altres factors, els recursos humans, materials, tecnològics i organitzatius que s'hi destinen i l'impacte que tenen sobre la comunitat.

El mestre ha de demanar un compromís als alumnes en aquelles tasques que assumeixen o que se'ls encarreguen. Moltes requeriran un esforç que ha de ser corresponentment valorat i relacionat, en la majoria dels casos, amb un resultat gratificant.

Facilitar la participació dels alumnes al centre organitzant espais per a les assemblees o les reunions de delegats, on es tinguin en compte les seves opinions i propostes, afavoreix l'autonomia dels infants, ja que els porta a prendre decisions, contrastar les alternatives i argumentar les solucions sobre temes que els són molt propers.

Criteris i indicadors d'avaluació

A títol d'exemple, es mostren alguns indicadors que poden ajudar a avaluar aquesta competència:

Criteris d'avaluació	Indicadors cicle inicial	Indicadors cicle mitjà	Indicadors cicle superior
Resoldre reptes quotidians sense ajuda.	Fa sol accions relacionades amb els hàbits d'higiene i vestir.	Fa sol accions relacionades amb l'alimentació.	Fa sol accions relacionades amb la mobilitat i transport, si escau.
	Té cura dels estris de treball, sap els que necessita i on localitzar-los.	Té cura i ordena el seu espai de treball i el manté en condicions adequades.	Té cura dels espais de treball col·lectius i els manté en condicions adequades.
Tenir en compte cadascuna de les possibles opcions davant d'un problema.	Identifica les opcions de resolució d'un problema.	Adverteix els pros i contres de les diverses opcions d'un problema.	Verifica, quan és possible, l'eficàcia de l'opció escollida.
			Té en compte interessos col·lectius a l'hora de triar la millor opció.
Cercar i ampliar la informació per resoldre un problema.	Demana informació als altres per prendre una decisió.	Amplia la informació amb les orientacions i els recursos facilitats.	Cerca informació de fonts diverses de manera autònoma abans de prendre una decisió.
Proposar-se fites assolibles.	Explica els objectius a assolir d'una tasca o projecte.	Preveu els mitjans i recursos per assolir els seus objectius.	És capaç de revisar i modificar els objectius proposats.
Dur a terme amb perseverança i diligència les diferents tasques planificades.	Acaba les feines que s'ha proposat o que li han encarregat.	Organitza les condicions de treball que li permeten acabar les feines proposades o encarregades.	Gestiona eficaçment els recursos de què disposa per dur a terme les tasques.
	Inicia sense dilació les tasques que es proposa o que li encarreguen.	Compleix els terminis d'assoliment de les tasques que es proposa o que li encarreguen.	Gestiona eficaçment el temps necessari per dur a terme les tasques.
Cercar solucions als problemes vinculats al projecte.	Accepta els suggeriments de millora que se li proposen.		
	Identifica els encerts i els errors en les tasques que ha dut a terme.	Identifica els encerts i els errors i hi introdueix modificacions.	Corregeix de manera autònoma aspectes de la tasca per adaptar-los a canvis imprevistos.
Considerar les possibles conseqüències en l'entorn dels projectes personals.	Explica les conseqüències del seu projecte.	Explica les conseqüències del seu projecte i n'identifica els aspectes que poden beneficiar o perjudicar els altres.	Explica les conseqüències del seu projecte i en canvia els aspectes necessaris per tal de tendir al benefici dels altres.

COMPETÈNCIA 4

Implicar-se activament en la realització de projectes col·lectius

Explicació

Aquesta competència fa referència a la necessitat que l'alumne sigui capaç de desenvolupar i participar en propostes col·lectives que comportin la creació de productes o serveis i la transformació d'idees en accions.

La realització de projectes comporta uns moments de planificació i presa de decisions, d'execució i de valoració. En tots, l'alumne ha d'implicar-s'hi fent aportacions creatives i raonades. D'aquesta manera podrà analitzar la situació amb criteris propis, imaginar diferents alternatives, expressar les pròpies opinions de manera entenedora, empatitzar amb els altres, escoltar-ne i valorar-ne les aportacions, negociar els significats en el debat del grup, etc.

La participació en projectes col·lectius facilita que l'alumne adquireixi un compromís actiu, treballant i participant de manera continuada en les diferents fases del projecte malgrat les dificultats que puguin presentar-se. En la relació amb els altres membres del grup respecta els lideratges compartits i accepta diferents rols, tot cedint o adquirint protagonisme. Pot ser capaç, a més, de motivar els altres, de gestionar els recursos o de promoure la regulació del grup de manera eficient.

En els projectes col·lectius intervenen diferents persones que comparteixen un mateix objectiu, que pot ser resoldre un problema, donar un servei, donar resposta a un desig col·lectiu, participar en accions pel bé comú... i que poden estar pensats per a diferents àmbits: l'aula, l'escola, el barri, el poble, la família, el grup d'amics... Normalment les persones que hi participen hi fan aportacions diferents segons els seus

interessos, capacitats, característiques i experiències individuals.

A mesura que l'alumne va adquirint més autonomia, defineix el seu caràcter i adquireix la iniciativa necessària per fer propostes i matisar o discrepar de les dels altres, cosa que enriqueix les possibilitats que pot tenir el grup per resoldre un problema.

La implicació activa en projectes col·lectius afavoreix l'autonomia responsable que no és individualista ni centrada en un mateix, sinó que es basa en la idea de servei als altres i de compromís en l'assoliment d'un objectiu comú.

Aquesta competència es relaciona especialment amb la competència 3 d'aquest àmbit: resoldre reptes personals i materialitzar projectes individuals, pel que fa a les fases de realització dels projectes i per la consideració que cal tenir de les conseqüències dels nostres actes en l'entorn.

Continguts clau

- Conductes assertives i empàtiques.
- Habilitats socials i comunicatives: escoltar, dialogar, buscar consens, fer propostes, fer un retorn...
- Prevenció i resolució de conflictes.
- Sentiments, principis morals i actituds ètiques: cooperació, solidaritat, altruisme, compromís...
- Pensament crític i creatiu.
- Responsabilitat i corresponsabilitat.
- Resolució de problemes i presa de decisions: anàlisi, hipòtesi, cerca d'analogies, establiment de patrons, predicció, aplicació i valoració.
- Fases en la planificació d'un projecte.

Orientacions metodològiques

L'existència d'un clima de confiança a l'aula afavoreix l'aparició d'iniciatives per part dels alumnes: sempre és recomanable donar-los un reforç positiu quan fan aportacions en el grup i en els debats col·lectius, especialment als alumnes que hi tenen menys predisposició o els costa més participar-hi.

El docent ha de potenciar situacions inclusives en la presa de decisions col·lectives perquè tothom se senti interpel·lat i hi pugui participar.

Cal promoure activitats i tasques que desenvolupin la planificació i la presa de decisions: debats, projectes, treballs en grup on els alumnes hagin de planificar, analitzar, cercar informació, revisar, extreure conclusions, prendre partit...

Cal estimular les respostes originals i creatives, tot fent valer l'error com a possibilitat d'aprenentatge i valorant la seva contribució a l'aplicació i la materialització de les idees del grup en resultats i productes de qualitat.

Per desenvolupar la voluntat de servei a la comunitat, hi ha propostes educatives molt adequades, com ara l'aprenentatge-servei i l'emprenedoria que desenvolupen fora de l'aula, les realitats com l'intercanvi generacional i els temes com el del medi ambient, la defensa del patrimoni i la promoció de la salut...

D'altra banda, també es poden analitzar pel·lícules, llibres i articles sobre fets històrics i moviments socials (les sufragistes, la resistència francesa, els moviments de descolonització, els moviments antiracistes, els moviments LGBTI...) que exemplifiquen la consecució d'objectius gràcies al treball i la lluita de diferents col·lectius.

El docent ha de vetllar per tot el procés creatiu, impulsar l'esforç personal i col·lectiu, fomentar l'autonomia i la revisió constant de les diferents fases del projecte. És imprescindible que deixi que els alumnes prenguin decisions sobre temes que els afecten i que les prenguin en equip. Aquest enfocament s'ha de tenir en compte en qualsevol proposta didàctica per tal que els nois i les noies es trobin en la situació d'haver de resoldre els problemes i arribar a acords entre ells.

El docent ha de participar en la dinàmica del treball en equip aproximant-se als grups, assessorant-los, mostrant una actitud positiva davant dels reptes i dificultats, donant-los pautes per a la revisió de tasques, oferint-los recursos i animant-los a buscar-ne d'altres i a utilitzar-los. Aquest acompanyament ha d'estimular la participació de tots, amb observacions sobre les actituds dels alumnes (to respectuós, consideració de totes les aportacions sense prejudicis, etc).

Per a l'adquisició d'aquesta competència és important l'organització social de l'escola. La celebració de tutories, d'assemblees de classe o d'escola, o les reunions de delegats en què els alumnes participen activament en la presa de decisions sobre problemes que afecten a tots, fan veure als nois i noies la importància i l'eficàcia del treball col·lectiu.

Criteris i indicadors d'avaluació

A títol d'exemple, es mostren alguns indicadors que poden ajudar a avaluar aquesta competència:

Criteris d'avaluació	Indicadors cicle inicial	Indicadors cicle mitjà	Indicadors cicle superior
Mostrar una bona predisposició a les tasques fetes en equip.	Fa aportacions al grup.	Fa aportacions útils i coherents que faciliten la presa de decisions.	Valora i té en compte les aportacions dels companys.
Complir les funcions i tasques assignades amb constància i diligència.	Porta a terme i completa tasques acordades amb l'equip.	Porta a terme de manera continuada les tasques acordades amb l'equip.	Participa activament en les tasques acordades amb l'equip i es mostra resolutiu.
	Inicia sense dilació les tasques acordades amb l'equip.	Compleix els terminis fixats per l'equip.	Anima i ajuda el grup a complir els terminis previstos.
Contribuir a fer que el grup faci les tasques amb eficiència.	És conscient de les necessitats i obligacions del grup i les posa en comú.	Fa propostes de reorganització de les tasques, si és necessari.	Proposa eines i recursos que el grup necessita per fer la tasca.
	És conscient de les dificultats que es presenten en la realització del projecte.	Planteja solucions a les dificultats que es presenten en la realització del projecte.	Empeny al grup a resoldre les dificultats que es presenten en la realització del projecte.
Proposar fites per als projectes col·lectius.	Proposa al grup fites assolibles a curt termini.	Revisa i fa valoracions sobre les fites proposades.	Revisa i valora les fites proposades i fa propostes de modificació, si escau.
Opinar sobre les opcions que es presenten.	Expressa una opinió respecte a les alternatives que es presenten en la realització del projecte.	Explica els fets que donen suport a la seva opinió.	Justifica la seva opinió amb arguments i contraarguments.
Promoure projectes col·lectius dels quals derivin beneficis comunitaris.	Proposa tasques col·lectives que representen un servei a l'escola.	Proposa tasques col·lectives que representen un servei a la comunitat.	Proposa projectes col·lectius que representen un servei a la comunitat.
Valorar i avaluar les diferents fases de realització del projecte.	Expressa una opinió sobre la manera com s'ha dut a terme una tasca col·lectiva.	Identifica els encerts i els errors en les tasques col·lectives.	Fa propostes de millora dels projectes col·lectius.
...	...	...	...

Orientacions per a l'avaluació de l'àmbit d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

L'avaluació d'aquest àmbit s'ha d'entendre de manera transversal i interdisciplinària d'acord amb el caràcter de la seva metodologia. Per això ha de ser una avaluació especialment compartida que implica tots els docents que interactuen amb l'alumne: tutors i especialistes.

La base principal d'aquesta avaluació ha de ser l'observació directa i sistemàtica de les actuacions dels alumnes en tots els àmbits escolars: dins de l'aula, és clar, un lloc en què el mestre pot ser testimoni de com l'alumne exercita la seva autonomia i la seva iniciativa, però també fora de l'aula, en els espais comuns, i especialment en les sortides i activitats en l'entorn, en què l'alumne pot comportar-se de manera autònoma i molt semblant a com ho fa en la vida quotidiana.

Les situacions d'esbarjo i de comunicació informal entre alumnes o amb els mestres també proporcionen informació sobre aquesta competència (grau d'autonomia i iniciativa que es va adquirint) i, per tant, cal tenir-les també en compte.

El mestre ha de donar especial rellevància a l'observació de l'alumne en les situacions en què aquest actui sense ajudes, sense bastides, i fixar-se fins a quin punt ha estat capaç de trobar pel seu compte els recursos necessaris per resoldre les situacions més difícils o desconegudes.

La manera com el mestre acompanya els alumnes en les activitats a l'aula és determinant perquè conegui la seva competència. Per això ha de ser al seu costat en el treball individual i especialment en el treball en grup, per observar-los directament i tenir evidències dels avenços que van fent.

Quant a les eines d'avaluació formativa, són especialment adequades les fitxes d'observació, les llistes de control, les rúbriques, els enregistraments (vídeos), la carpeta d'aprenentatge, el diari de grup, etc., que poden complementar-se amb activitats i qüestionaris d'autoavaluació i, especialment amb els treballs en grup, de coavaluació.

També poden proposar-se activitats d'avaluació dirigides majoritàriament a altres àmbits curriculars per incloure preguntes que ofereixin la possibilitat que l'alumne mostri les seves opinions i valoracions, els seus desitjos i projectes emprenedors...

En tot cas, per a l'avaluació d'aquest àmbit és imprescindible conèixer com afronta l'alumne els reptes que se li presenten i com resol les dificultats amb què es troba.

A les taules de criteris d'avaluació i indicadors de cada una de les competències desplegades hi consten alguns dels aspectes concrets que cal observar en cada dimensió:

- En la dimensió d'Autoconcepte, en general cal observar els aspectes següents:
  - Allò que l'alumne explica d'ell mateix.
  - La manera d'expressar-se (la gestualitat, el to de veu que transmet seguretat o dubte...).
  - El coneixement que té dels seus punts forts i punts febles.
  - L'aplicació de les potencialitats i carències pròpies en contextos diversos.
  - La identificació i regulació de les pròpies emocions, reaccions negatives i respostes inadequades.

- En la dimensió de Creació i realització de projectes personals i col·lectius, en general cal observar els aspectes següents:
  - Els continguts que aporta.
  - La seva disposició a fer les tasques: s'ofereix, les rebutja, se l'ha d'empènyer, demana ajuda...
  - Si manifesta judicis d'aprovació o desaprovació, si és capaç de triar i argumentar entre diverses opcions, si expressa les seves opinions.
  - Les aportacions fetes als treball de grup.
  - La valoració de les aportacions dels altres.
  - L'acceptació de les decisions preses de manera col·lectiva.
  - En els projectes individuals, el docent ha d'observar com l'alumne planifica i fa el treball a l'aula, si és constant, si demana ajut quan ho necessita i si és capaç de buscar recursos, obtenir informació i gestionar les dades.
  - Quan es tracta de projectes col·lectius, s'ha d'avaluar el grau d'implicació que l'alumne manifesta a l'hora d'assumir o repartir tasques, organitzar les feines, oferir ajut, dialogar i negociar amb els companys, gestionar tensions...
  - Les conseqüències de la seva participació (treball, actitud...) en el projecte col·lectiu.
  - La promoció de projectes individuals i col·lectius dels quals deriven beneficis comunitaris.
  - La gestió i solucions als problemes vinculats al projecte.

Annex

Continguts clau de les competències

Continguts clau	Competències			
	1	2	3	4
1. Autoconeixement i autoestima: característiques personals, emocions i sentiments propis.				
2. Prejudicis i estereotips.				
3. Consciència i control del cos.				
4. Autocrítica.				
5. Autoavaluació.				
6. Hàbits higiènics i alimentaris saludables.				
7. Orientació espaciotemporal.				
8. Esforç i superació.				
9. Resiliència.				
10. Imaginació i creativitat.				
11. Pensament crític i creatiu: habilitats de recerca, de conceptualització i anàlisi, habilitats de raonament, de comunicació, traducció i formulació.				
12. Fases en la planificació d'un projecte.				
13. Resolució de problemes i presa de decisions: anàlisi, hipòtesi, cerca d'analogies, establiment de patrons, valoració, aplicació i predicció.				
14. Responsabilitat.				
15. Autoconeixement i autoestima.				
16. Voluntat i esforç.				
17. Sentiments i principis morals i actituds ètiques: cooperació, solidaritat, altruisme, compromís...				
18. Conductes assertives i empàtiques.				
19. Habilitats socials i comunicatives: escoltar, dialogar, buscar consens, fer propostes, fer un retorn...				
20. Prevenció i resolució de conflictes.				
21. Pensament crític i creatiu.				
22. Responsabilitat i corresponsabilitat.				